

Povojno morišče, ne vojno grobišče!

Petra Janša, foto: Matic Štojs, Urban Cerjak

»Rad bi videl župnika, ki bi na prizorišču zločina, ki je z zakonom spremenjeno v vojno grobišče, opravil krščanski pokop,« je na Twitterju zapisal Roman Leljak, ki je prvi začel javno pisati o zločinih komunistične revolucije na Teharjah in okolici.

»Huda jama je slovenska Srebrenica. Srebrenica pa ni vojno grobišče, je prizorišče zločina in genocida,« se je na družbenem omrežju Twitter odzval publicist in raziskovalec Roman Leljak, ki je ostro nasprotoval sprejetju zakona o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev. Poslanke in poslanci so namreč minuli teden s 44 glasovi za in 19 proti sprejeli omenjeni zakon, ki so ga v parlamentarni postopek vložili poslanci NSi. Z zakonom se urejajo postopki do trenutka, ko se neko grobišče vpiše v register in se uvrsti v kategorijo vojnih grobišč (!?). Poleg poslancev in poslank SMC in NSi so za zakon glasovali še Alenka Bratušek (ZaAB), Bojan Dobovšek (nepovezani poslanec), László Göncz (poslanec madžarske narodne skupnosti) in Matjaž Nemec (SD). Preostale poslanske skupine mu (ob omenjenih izjemah) niso bile naklonjene.

Morišča bodo grobišča? Zakon naj bi po prepričanju predlagateljev, stranke NSi, pripomogel k izpolnjevanju civilizacijskih norm, kot so pokop po vojni pobitih, pravica do groba in pravica do spomina. Zakon ne posega v obstoječi zakon o vojnih grobiščih, saj ta obravnava registrirana vojna grobišča, zatrjujejo. Poudarek zakona je na odkrivanju doslej prikritih vojnih grobišč, njihovi označitvi v naravi, vpisu v register vojnih grobišč in postavitvi spominskih znamenj v skladu z zakonom o vojnih grobiščih. V njem so poleg tehničnih postopkov za urejanje prikritih grobišč določene tudi

pristojnosti komisije za reševanje vprašanj prikritih grobišč.

»Pred leti je bil Dežmanovi komisiji predan seznam 360 umorjenih v Mariji Reki. Seznam je komisija (Komisija Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč, op. p.) prikrila, sedaj pa je to VOJNO

Udbomafijskim strukturam, ki vladajo iz ozadja, ni v interesu kaznovanje komunističnih zločinov.

GROBIŠČE, «je po sprejetju z žalostjo ugotavljal Leljak, ki sedaj ustanavlja Društvo Huda jama. Cilj društva je, da se v »najkrajšem možnem času pokopljejo vse žrtve Hude jame, pietetno na prostoru, ki je dostojno človeka«. Leljak je še pred sprejemanjem zakona poslal pismo poslancem SMC, v katerem je med drugim prosil: »Ne delite mrtvih. Pravice človeka so enake v življenju in v smrti. Zavrnite predlagani zakon NSi, spremenite obstoječi zakon za vse umrle, zgradite kostnice, pokopljite umrle. Pred vami bo pot sprave. To naj bo vsebina spremenjenega starega zakona.« Ob tem je člane SMC pozval, naj država poleg kostnice v Mariboru zgradi še kostnico na Teharjah, v Ljubljani in

ZL je k zakonu o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev vložila amandma, ki nasprotuje osnovnim civilizacijskim normam in skupnemu prizadevanju evropskih narodov za življenje brez totalitarnih in avtoritarnih režimov. Bil je zavrnjen.

»Za Društvo Huda jama se mi je že oglasilo 54 ustanovnih članov iz Hrvaške, Avstrije in Slovenije,« je tvitnil Roman Leljak. Cilj društva je, da se pietetno v najkrajšem mogočem času pokopljejo vse žrtve Hude jame na prostoru, ki je dostojno človeka.

Kočevskem rogu. »Ustanovite državno javno službo, pomagajte si z rudarji, jamarji, zaposlite nekaj domoljubnih ljudi. Ne dovolite zaslužkarstva na mrtvih. Naj prizorišča zločinov ne postanejo grobišča. Svoji umrlih vedo, da ni dokumentov. Ni imen žrtev, ne zločincev. V kostnicah naj počivajo v miru, skupaj, tako kot so skupaj umrli. Mogoče se nekoč najde arhiv, napredovala bo veda o DNK. Ne zapravljajte denarja z odkupom zemljišč, prizorišč zločinov, ne urejajte 600 grobišč. Ne sporočajte zanamcem, da jih nismo bili niti sposobni pokopati. Ne dovolite, da bodo to storili oni.«

Dogovor med SMC in NSi A to se ni zgodilo. Sedaj imamo zakon, ki je po Leljakovem mnenju del dogovora med NSi in SMC. »SMC in NSi sta se na mrtvih dogovorila. Podprite finance, mi pa vam obljubimo, da bodo mrtvi ostali v rudniških jarkih. Grozno,« je zapisal Leljak. In še: »NSi je danes vrnila SMC za sprejem zakona o vojnih grobiščih. Kri za denar. Grozno.« Fiskalno pravilo bo nesrečno za Slovenijo. Sprejeto je bilo z zlorabo kosti naših prednikov.«

Prav tako so se kritiki zakona obregnili ob dolgoletno plačevanje honorarjev članom vladne komisije za reševanje vprašanj prikritih grobišč, ki po vseh teh letih in milijonih evrov porabljenega denarja še vedno niso bili sposobni pokopati mrtvih: »Gre za karieriste, ki jim trajno nedokončane zgodbe pomenijo kariere do upokojitve. Kruhorborci,« so bili jasni na Twitterju. Prav tako organi pregona niso storili tega, kar so po zakonu dolžni storiti. Jasno je, da udbomafijskim strukturam, ki vladajo iz ozadja, ni v interesu kaznovanje komunističnih zločinov, saj bi s priznanjem in obsodbo komunistične revolucije na deklarativni ravni izgubili edinega aduta, s katerim razdvajajo narod in ga že desetletja »držijo v šahu«; po principu, deli in vladaj.

Selektivno nad zločine Na seji DZ je v razpravi o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev sodelovala poslanka SDS Eva Irgl, ki se je spraševala, kako lahko kdorkoli zločin obravnava selektivno. »Govorite o zločinu, ki se je zgodil v Srebrenici, zgodilo se je genocid nad narodom, zgodil se je zločin zoper človečnost in vsi to obsojamo in prav je tako. Vendar pa na drugi strani zagovarjate zločin, ki se je zgodil ob koncu druge svetovne vojne na slovenskih tleh. Kako lahko ravnate tako selektivno? To je dvolično ravnanje, to je navadno licemerstvo. In šele ko boste ugotovili, da do zločinov ne glede na to, kateri totalitarizem jih je povzročil, ne moremo pristopati selektivno, bomo laže in bolj iskreno zadihali tudi našo

skupno prihodnost. Ali se vas dogodki, ki so se zgodili v Hudi jami, v Košnici, na Teharjah, tudi v Armeniji, tudi v Ukrajini, holodomor, v Srebrenici dvajset let nazaj, niso prav nič dotaknili, da bi ne ravnali selektivno,« je Irglova trkala na vest poslancev in opozorila, da je Združena levica v DZ vložila celo amandma, v katerem pravijo, da se zakon o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev ne sme navezovati na resolucijo evropskega parlamenta o evropski zavesti in totalitarizmu. To je seveda absurd, sploh če vemo, da omenjena resolucija evropskega parlamenta izhaja iz resolucij in deklaracij evropske pogodbe, ki govorijo o spoštovanju človekovih pravic ter o dostojanstvu človeka in spoštovanju žrtev. »To je popolnoma nesprejemljivo za Evropo. Celo za Ciprasa in Sirizo je nesprejemljivo. Ampak v ZL ostajate v teh okovih. To se vam ne zdi popolnoma nič nenavadno.« Irglova je ob tem še dejala, da v SDS nasprotujejo omenjenemu amandmaju k zakonu o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev, ki ga je vložila ZL, saj je popolnoma neodgovorno vlagati amandma, ki nasprotuje temeljnim civilizacijskim normam in skupnemu prizadevanju evropskih narodov za življenje brez totalitarnih in avtoritarnih režimov. Po mnenju Irglove je ta amandma dokaz,

Nejasne meje med koalicijo in opozicijo se veseli tudi Igor Pribac, nekdanji svetovalec Danila Türka; slednjemu je Huda jama drugorazredna tema.

da je vrednotni sistem nekaterih posameznikov v političnem prostoru zelo pohabljen. »Osebo sem prepričana, da če bi danes

Slovenke in Slovence vprašali, ali je treba obsoditi zločine, ki so jih storili totalitarni režimi, bi rekli da.« Po njenem mnenju je

Eva Irgl: Slovenska politika ni zrela zaradi leve, ki vztraja pri tem, da je treba obsoditi fašizem in nacizem. Ko pa govorimo o komunizmu, je to skorajda nekaj najlepšega, kar se nam je zgodilo. Ampak komunizem je povzročil veliko gorja tudi slovenskemu narodu.

slovenski družbeni prostor zrel za takšen korak. »Žal pa slovenska politika ni zrela zaradi leve, ki vztraja pri tem, da je treba obsoditi fašizem in nacizem, ko pa govorimo o komunizmu, je to skorajda nekaj najlepšega, kar se nam je zgodilo. Ampak komunizem je povzročil veliko gorja tudi slovenskemu narodu. Ne samo fašizem in ne samo nacizem, ampak tudi komunizem,« je prepričana Irglova, ki ob tem še poudarja, da nepodpora kakršnemukoli takšnemu dokumentu pomeni podporo zločinov, ki so bili storjeni v imenu nekega totalitarizma. »Danes imamo vsi pripete bele rože zato, da se nekaj takega, kar se je zgodilo v Srebrenici, ne bi nikoli več zgodilo. Vsi vemo, da to, kar se je zgodilo v Srebrenici, ni bilo prav. Tudi tisti, ki sedijo v Združeni levici imajo pripeto rožico, a govorijo, da ne moremo podpreti resolucije evropskega parlamenta,« je Irglova opozarjala kolege poslance iz ZL in dodala, da se prav resolucija evropskega parlamenta o evropski zavesti in totalitarizmu med drugim sklicuje na resolucijo evropskega parlamenta o Srebrenici. »To ni nič drugega kot dvoličnosti in tega pač ne morete upravičiti z ničimer, da glasujete potem proti. V SDS amandmaja ne bomo podprli, zakonu pa ne bomo nasprotovali.« V SDS po besedah Irglove cenijo vsakršno prizadevanje, da bi pokopali mrtve. »Vendar pa trdimo, da so izhodišča tega zakona popolnoma napačna. Izhajajo namreč iz zakona o vojnih grobiščih, ki je bil sprejet leta 2003. Takrat smo tako v SDS kot tudi v NSi glasovanje obstruirali ravno zaradi teh izhodišč. Trdimo namreč, da je treba pri teh zadevah obsoditi tudi povojno revolucijo – treba ▶

Slovenska levičarska politika obsoja genocid v Srebrenici, na drugi strani pa zagovarja zločin, ki se je zgodil ob koncu druge svetovne vojne na slovenskih tleh.

ZNP pozdravlja sprejete spremembe kazenskega zakonika

Po novem bodo lahko novinarje kazensko preganjali le še z zasebno tožbo, tako kot to velja za druge državljane (na fotografiji avtorica članka z odvetnikom).

Po drugi strani pa ZNP obžaluje, da ministrstvo in državni zbor nista prisluhnila našemu predlogu, po katerem bi se objava zasebnih sporočil javnih oseb v medijih kazensko preganjala na zasebno tožbo domnevnih oškodovancev, ne pa da to počnejo državni organi na predlog teh oseb. Tako bomo še vedno lahko v tujih medijih gledali in brali, kaj si tamkajšnje javne osebnosti dopisujejo ali ogledujejo po spletu v javnem prostoru, medtem ko opravljajo javne funkcije, naši politiki pa bodo zaščiteni kot kočevski medvedje. Zato bo to vrzel verjetno moralo rešiti Evropsko sodišče za človekove pravice.

Glede novega predloga zakona o medijih pa ZNP ugotavlja, da se ministrica za kulturo norčuje iz svobode medijev, saj s kirurško natančnostjo predpisuje, ne le koliko naj bo na radiu slovenske glasbe, ampak celo to, koliko mora biti ta glasba stara in koliko morajo biti stari njeni izvajalci. Takega posega v politiko glasbenih urednikov še nismo doživeli.

Po drugi strani pa ministrstvo še naprej dopušča monopolni položaj sedanjih medijev, zlasti pa oglaševalski monopol ene od komercialnih televizij, zaradi katerega propadajo vsi preostali mediji. Glede odločb o kazenski odgovornosti urednika medija za sovražni govor spletnih komentatorjev pa opozarjamo na to, da mora biti odgovorni urednik o tem sovražnem govoru obveščen, preden lahko zoper njegovo (ne)aktivnost steče kakršni koli inšpekcijski postopek.

Združenje novinarjev in publicistov pozdravlja sprejete spremembe kazenskega zakonika, po katerih državno tožilstvo ne bo več moglo kazensko preganjati novinarjev na predlog užaljenih funkcionarjev. Po novem bodo lahko novinarje kazensko preganjali le še z zasebno tožbo, tako kot to velja za druge državljane. Takšno rešitev je ZNP predlagalo že pet let, zato smo veseli, da nam je po dveh neuspešnih predlogih ministrstvo za pravosodje končno prisluhnilo, državni zbor pa tudi sprejel takšne spremembe. ZNP se tudi zdi sprejemljiva sprememba KZ, ki novinarje razbremenjuje kazenske odgovornosti za objavo tajnih podatkov v primeru, ko javni interes prevlada nad javnim interesom po ohranitvi tajnosti podatkov. Po dosedanjem zakonu smo bili namreč kazensko odgovorni v primeru objave vsakega tajnega podatka, tudi če je bila ta objava v javnem interesu in ni ogrožala varnosti države ali njenih državljanov. Pozdravljamo pa tudi spremembo glede pregona groženj, saj bodo te po novem zakonu pregonljive na predlog oškodovanca, ne le več na zasebno tožbo. Novinarji tako kot tudi drugi državljani nimajo možnosti, da bi sami odkrivali storilca kaznivega dejanja, ampak to lahko na njihovo pobudo opravijo le pristojni državni organi.

► je obsoditi komunistični režim in tudi storilce. Ne nazadnje o tem govori tudi resolucija evropskega parlamenta,« je v razpravi še dejala poslanka SDS Eva Irgl in opozorila, da omenjena resolucija med drugim pravi, da je »treba opraviti poglobljeno razpravo o teh vprašanjih, ne pa se izmikati razpravi«. »Mi pa jo potiskamo nekam daleč stran od sebe že toliko in toliko let. Ampak enkrat privre na plan in takrat je neobvladljiva. Danes jo lahko še obvladujete, ker imate na pozicijah ljudi, ki lahko to rešujejo. Toda enkrat bo postala neobvladljiva in takrat bo izstavljen račun vsem nam, zlasti pa tistim politikom, ki so ves ta čas stali na stališču, da se ni zgodilo nič takega po drugi svetovni vojni in da zločincev ni treba kaznovati.«

Roman Leljak je SMC pozval, naj država poleg kostnice v Mariboru zgradi še kostnico na Teharjah, v Ljubljani in Kočevskem rogu.

Marko Štrovs: Faustovska pogodba

Ko poslanci NSi podprejo kakšen zakon ali drug ukrep v korist dedičev prejšnjega komunističnega režima, jih potem mediji nekaj časa ne napadajo, temveč jim namenjajo nesorazmerno veliko prostora in pohval. Najbrž zato vsakih nekaj mesecev sprejmejo kakšno izrazito ideološko odločitev. Spomnimo se glasovanja za Kučanovo rento povrh pokojnine ali lani sprejetega arhivskega zakona, s katerim so praktično onemogočili dostop do dokumentov o zločinih Udbe in drugih organov prejšnje totalitarne države. Kot bi skupina, ki je po Bajuku prevzela NSi, sklenila faustovsko pogodbo z nasledniki prejšnjega, komunističnega režima. Za takšne usluge pričakujejo in dobijo medijsko podporo ter pomoč pri diskreditaciji in oviranju neposredne politične konkurence. Ob tem pa se še vedno predstavljajo za desno stranko in računajo, da jih bo najmočnejša desna stranka kljub njihovim intrigam morala vzeti v vlado, da bi dosegla absolutno večino. Po Erjavčevi metodi. Zanašajo se tudi na zvestobo nekdanjih volivcev SKD, ki do volitev radi pozabijo zamere in miže izvoli kandidate NSi.

Najhujšo izdajo žrtev komunizma je NSi zagrešila s pravkar sprejetim zakonom o prikritih vojnih grobiščih in dostojnem pokopu žrtev. S tem zakonom so nas vrnili v čase totalitarne režima pred letom 1989, ko je bil zapovedan molk o medvojnih in povojnih pokolih vseh resničnih in potencialnih nasprotnikov komunizma, oblasti pa so skrivale njihova trupla. Pokoli so veljali za dokončen pokop vprašanja opozicije. To se je spremenilo šele z ustavnimi amandmaji in ustavo iz 1991. Potem so lahko posamezniki pa tudi društva in organizacije iskali prikrita grobišča žrtev komunizma in jih urejali ter označevali. Velik korak je bil napravljen leta 2003, ko je bil sprejet zakon o vojnih grobiščih, ki je žrtve medvojnih in povojnih pokolov nasprotnikov komunizma obravnaval enako kot padle borce NOV in umrle ali padle vojake zavezniških armad. Tudi njim je bila zagotovljena pravica do izkopa iz brezen ali jam, kamor so morilci skrili njihova trupla, do identifikacije in do pokopa na ustrezno urejeno vojno pokopališče ali v kostnico.

Z novim zakonom je NSi ob podpori SMC spet uvedla dva razreda grobišč padlih vojakov in civilnih žrtev vojne: prvorazredna vojaška pokopališča, kamor so bila prekopana trupla padlih vojakov in borcev NOV, in drugorazredna grobišča žrtev komunizma, ki se označijo kar na moriščih, kjer so morilci skrili njihova trupla. Nova Slovenija to imenuje »dokončni dostojni pokop«. Po njenem zakonu to pomeni »označitev novoodkritega vojnega grobišča v naravi tako, da ga bo vedno mogoče najti oziroma prepoznati. Dokončno slovo se opravi s postavitvijo spominskega obeležja in z žalno slovesnostjo«. Takšen predlog je žaljiv za žrtve, saj bi z zakonom enostavno določili, da je brezno, smetišče ali zasut tankovski jarek, kjer so morilci skrili njihova trupla, njihov dokončni grob.

Zakon prepoveduje celo podrobno preiskavo morišča, saj določa, da smejo izvajalci pri tem kopati jame s tlorisom največ enega kvadratnega metra in morajo izkopavanje končati takoj, ko pridejo do kosti. Na tako okrašenem morišču torej ne bo podatkov o številu in pripadnosti tam pokopanih žrtev, kaj šele njihova imena. Zdaj se za

padle borce in druge žrtve NOB oziroma komunistične revolucije uporablja zakon o vojnih grobiščih, ki ga izvaja MDDSZ, za pobite vojake in civiliste na protikomunistični strani pa bo veljal ta posebni zakon, ki ga bo izvajala kar posebna komisija za vprašanja prikritih grobišč. Ta komisija ima v zakonu zelo megleno zapisane naloge in pristojnosti, zelo jasno pa ji je dan popoln monopol nad vsemi morišči, kjer so še pokopana trupla žrtev komunizma. Nihče, niti posamezniki niti društva ter druge organizacije svojcev pobitih žrtev, ne bo smel prekopati posmrtnih ostankov žrtev v družinski grob ali v skupni grob na pokopališču.

V besedilu zakona je očitno zaničevanje in ignoriranje žrtev komunizma, ki še ležijo na moriščih, saj sploh niso omenjene. Pravijo, da zato, da ne bi razpihovali ideoloških prepričanj, v zakonu ne piše, da so na moriščih po Sloveniji še vedno prikriti posmrtni ostanki več kot 100.000 žrtev komunizma. Med njimi je največ slovenskih, hrvaških, nemških in italijanskih vojakov, ki so se po koncu vojne predali jugoslovanski vojski na območju Slovenije oziroma so jih Angleži vrnili v domovino, potem pa so bili pobiti. Veliko število Slovencev in pripadnikov narodnih manjšin so komunisti pobili kot razredne sovražnike ali med etničnim čiščenjem. Največ žrtev pa je bilo med begunci iz Hrvaške, Bosne, Črne gore in drugih delov nekdanje Jugoslavije, ki jih je konec vojne dohitel, ko so bili še v Sloveniji,

in so bili potem oropani ter pobiti. Po mednarodnih standardih in običajih civilizacijskih normah je treba vsakemu pokojniku zagotoviti pravico do groba na posvečenem pokopališču, torej bi morali vse žrtve, ki zdaj ležijo v kraških brezni in drugih jamah, izkopati, jih prepoznati in potem s pogrebnimi slovesnostmi pokopati na vojnem pokopališču. Trditve, da bi s predloženim zakonom spet oživili delo na področju odkrivanja in urejanja grobišč žrtev komunistične revolucije, ki je zastalo v letu 2011, nimajo nobene podlage. Takrat ni bil spremenjen noben zakon ali drug predpis, ampak je minister Svetlik, ki je bil pristojen za ureditev prikritih grobišč, podprl prepoved sondiranja, ki jo je zahtevala policija po predlogu vrhovnega tožilca Andreja Polaka, vodje policijske akcije Sprava Pavla Jamnika in tožilca iz Krškega. Minister je takrat razpustil pristojno službo za vojna grobišča in prekinil vse delo v zvezi z odkrivanjem in urejanjem prikritih grobišč žrtev komunizma.

To napako iz leta 2011 bi lahko pristojna ministrica kadarkoli popravila in spet prevzela odkrivanje in urejanje grobov žrtev komunizma, ne da bi bilo zato treba spreminjati zakonodajo. Vsakemu razumnemu človeku je jasno, da je vsakega umrlega človeka treba dostojno pokopati na pokopališču. Edini pravni akt, ki bi resnično omogočil odkritje prikritih grobišč in prekop žrtev na urejena vojna pokopališča, bi bil državni proračun, s katerim bi zagotovili potrebna sredstva, in odločitev vlade, da ta denar resnično porabi za ta namen.

Če bi na tem področju že morali sprejemati kak zakon, bi bil to zakon o pogrebnih in pokopaliških dejavnostih, ki ga RS še ni sprejela in se zato vsi pogrebi še vedno opravljajo po zakonu iz nekdanje Jugoslavije.

Nekdanji vodja službe za vojna grobišča Marko Štrovs: Z novim zakonom je NSi ob podpori SMC spet uvedla dva razreda grobišč padlih vojakov in civilnih žrtev vojne: prvorazredna vojaška pokopališča, kamor so bila prekopana trupla padlih vojakov in borcev NOV, in drugorazredna grobišča žrtev komunizma, ki se označijo kar na moriščih, kjer so morilci skrili njihova trupla.